

Stenli Dajmond

KOMUNALNE EKONOMIJE

Poglavlje eseja THE SEARCH FOR THE PRIMITIVE (1974)

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

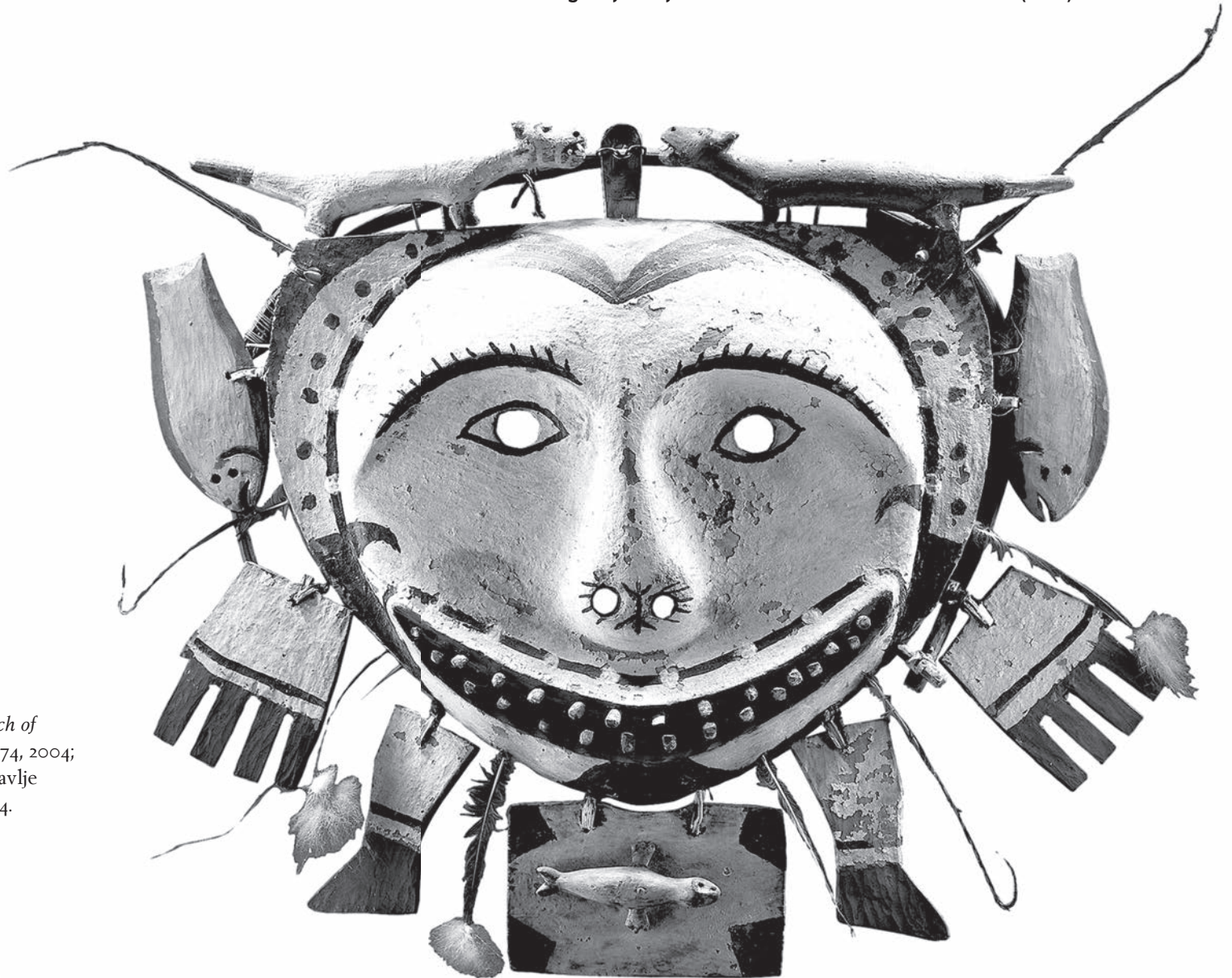

Stanley Diamond
KOMUNALNE EKONOMIJE
1974.

Stanley Diamond (1922–1991), *In Search of The Primitive: A Critique of Civilization*, 1974, 2004; esej *The Search For The Primitive*, poglavlje „Communal Economies“, str. 131–134.

Preveo Aleksa Golijanin, 2009.
<http://anarhija-blok45.net>
aleksa.golijanin@gmail.com

ZAJEDNIČKA ARHIVA
<http://anarhisticka-biblioteka.net>

IN SEARCH OF THE PRIMITIVE

A Critique of Civilization

Stanley Diamond

With a foreword by Eric R. Wolf

Anthropology is a kind of debate between human possibilities—a dialectical movement between the anthropologist as a modern man and the primitive peoples he studies. *In Search of the Primitive* is a brilliant, tough-minded book containing chapters ranging from encounters in the field to essays on the nature of law, schizophrenia and civilization, and the evolution of the work of Claude Lévi-Strauss. Above all it is a reflective and self-critical work, critical of the discipline of anthropology and of the civilization that produced that discipline. Diamond views the anthropologist who refuses to become a searching critic of his own civilization as not merely irresponsible, but a tool of Western civilization. Stanley Diamond rejects the associations which have been made in the ideology of our civilization, consciously or unconsciously, between Western dominance and progress, imperialism and evolution, evolution and progress.

In Search of the Primitive is a basic challenge to our notions of academic social science, our canons of objectivity, and our view of ourselves.

"Putting the whole of 'Civilization' in perspective and going beyond it is the most difficult and demanding task before us. Thinkers of the left and right, occident and orient, will be challenged to go beyond the social myths of the last six thousand years. Dr. Diamond's work is of key importance in this undertaking, a pioneering venture, courageous and clear. *In Search of the Primitive* is a door-crack of light from a forgotten outdoors of the spirit: the old and future world of true human nature in nature. It is a highly sophisticated use of analytical intelligence in the service of fullness of being. Stanley Diamond is an upper-upper paleolithic intellectual-hunter on the track of the biggest game of all—the State."—Gary Snyder

"This brilliant and profound work is a landmark in the development of an emancipatory anthropology. In an age of increasing narrowness, Stanley Diamond stands in the great tradition of those for whom the pursuit of knowledge is a critical endeavor aimed at bettering our condition."—Joel Kovel, M.D., professor of psychiatry, Albert Einstein College of Medicine

About the Author

Stanley Diamond was professor of anthropology in the graduate faculty of the New School for Social Research and chairman of the anthropology program there. The author of numerous books, he did field work in Biafra, the Nigerian Middle Belt, an Iroquois Indian reservation, an Arab village, and an Israeli kibbutz. Dr. Diamond was the founder and editor of *Dialectical Anthropology* and was a research scientist at the National Institutes of Health.

Stanley Diamond (1922–1991)

NA KORICAMA:

Maska za ples, narod Yup'ik, donji tok reke Jukon, Aljaska, početak XX veka; drvo, perje, boje, biljna vlakna, širina 62 cm.

Library of Congress: 72-82195
Printed in the U.S.A.

ISBN: 0-87855-582-X

Stenli Dajmond je osnovao katedru za antropologiju na New School for Social Research (1966) i pokrenuo sociološki časopis *Dialectical Anthropology* (1976). Pisao je i poeziju i sarađivao sa poznatim pesnikom i „etnopoetičarom“ Džeromom Rotenbergom (Jerome Rothenberg, 1931–). Uredio je i nekoliko izuzetnih antropoloških zbirki (videti naročito *Primitive Views of the World*, koja je kasnije bila proširena i objavljena pod naslovom *Culture in History: Essays in Honor of Paul Radin*), a posle njegove smrti, njegovi učenici i prijatelji priredili su dvotomnu antologiju tekstova nadahnutih njegovim radom, *Dialectical Anthropology: Essays in Honor of Stanley Diamond* (1992). (AG)

IZBOR IZ BIBLIOGRAFIJE

- Culture in History*, Columbia University Press, 1960.
Primitive Views of the World, Columbia University Press, 1964.
The Transformation of East Africa: Studies in political anthropology, eds. Stanley Diamond and Fred G. Burke, Basic Books, 1967.
Anthropological Perspectives on Education, eds. Murray L. Wax, Stanley Diamond, and Fred O. Gearing, Basic Books, 1971.
In Search of the Primitive: A Critique of Civilization, Transaction Books, 1974, 2004.
Toward a Marxist Anthropology: Problems and Perspectives, Mouton, 1979.
Anthropology: Ancestors and Heirs, ed. Stanley Diamond, Mouton, 1980.
Culture in History: Essays in Honor of Paul Radin, ed. Stanley Diamond, Octagon Books, 1981.
Dahomey: Transition and Conflict in State Formation, Bergin & Garvey, 1983.
Dialectical Anthropology: Essays in Honor of Stanley Diamond, 2 Vols, ed. Christine Ward Gailey, Gainesville, University Press of Florida, 1992:
 — Volume 1: *Civilization in Crisis: Anthropological Perspectives*
 — Volume 2: *The Politics of Culture and Creativity: A Critique of Civilization*

POEZIJA

- Totems*, Open Book Publications, Rhinebeck, NY, 1982.
Going West, Hermes House Press, Northampton, MA, 1986.

Komunalne ekonomije

Primitivna društva počivaju na komunalističkoj ekonomskoj osnovi. To ne znači da je sve u tim društvima zajednički posed, što očigledno nije slučaj, već da se sva materijalna sredstva od suštinskog značaja za opstanak pojedinca ili grupe poseduju zajednički ili, što je ekvivalentno, da su ta sredstva, kao ekonomska dobra, dostupna svima. Grupa može biti običajna kooperativna radna jedinica – čija veličina varira od jedne do nekoliko nuklearnih porodica, kao kod Eskima – ili klan ili grupa klanova; ili može biti određena lokalitetom, selom, delom sela ili grupom sela. U svakom od tih slučajeva, radna jedinica može varirati u zavisnosti od sezone, svrhe i potrebe.

Odstupanja od ovog komunalnog obrasca rastvaraju se pri bližem istraživanju. Na primer, nekada se govorilo kako združene porodice Hotentota (Khoekhoe, Namibija) „poseduju“ određene krave iz porodičnog stada; ali, onda otkrivamo da one ne mogu da privatno raspolazu njima. Slično tome, pretpostavljalo se da pojedinci „poseduju“ određena pojila; ali, vidimo da se drugim ljudima nikada ne sprečava pristup.¹

S druge strane, među primitivnima zaista postoji pravo privatno vlasništvo, u obliku lično napravljenih alatki, pojaseva, češaljki za leđa i sličnih „produžetaka ličnosti“. Ali, takvo privatno vlasništvo ne konstituiše primitivni kapitalizam; toga nema, makar među primitivnima. Privatno vlasništvo koje se kod njih može identifikovati je ili nebitno za opstanak grupe – pri čemu svaki pojedinac iz grupe može lako da ga duplira, zbog čega nema potrebe da bude zajedničko – ili je po svojoj prirodi toliko lično da se ne može posedovati zajednički.

¹ A. W. Hoernle, „The Expression of the Social Value of Water among the Naman of South-West Africa“, *South African Journal of Science*, vol. 20, 1923, str. 514–526.

Ako je primitivni kapitalizam samo iluzija, kritičko ispitivanje primitivnog vlasništva je, nažalost, bilo zamračeno kako od strane zagovornika, tako i od strane protivnika primitivnog komunizma. Zagovornici su izgleda suviše često tvrdili kako je u primitivnim društvima sve zajedničko, uključujući i žene i decu, stvarajući tako lažnu sliku apsolutnog, monolitnog, društvenog, ekonomskog i psihološkog kolektivismu.² Ali njihovi protivnici su isto tako često iskrivljavali prirodu i funkciju privatnog ili ličnog vlasništva, koje zaista postoji među primitivnima. Na primer, govorili su kako pojedinci „poseduju“ nematerijalno vlasništvo – pesme, čini, isceliteljske obrede i tome slično. Možda je tako, ali to je beznačajno za ekonomsku osnovu primitivnog komunalnog društva. Šta više, te privilegije koncentrisane u rukama šamana ili iscelitelja ostaju na raspolaganju drugim ljudima, u zamenu za dobra ili usluge u kojima se ne oskudeva. Znanje ili ezoterično nasleđe takođe je široko distribuirano; skoro svaki stariji član zajednice je upućen u detalje nekog isceliteljskog obreda, iako njegovo naročito izvođenje može biti zanimanje ili privilegija određenih pojedinaca. Ali čak i takvi obredi mogu da se izvode u slučaju odsustva, bolesti ili smrti nadležnog pojedinca. U autentičnim primitivnim zajednicama ezoterično nasleđe je izgleda javno mnogo poznatije nego što se obično pretpostavlja.

Tu su i drugi načini na koje se stavovi i društveno ponašanje brkaju sa osnovnim ekonomskim funkcionisanjem i koji dodatno zamagljuju pitanje primitivnog vlasništva. Na primer, primitivna društva često naglašavaju takmičarske igre, obrede, izlaganje ili poklanjanje poseda i tome slično; ali, takvo nadmetanje, bilo da poprima ekonomski oblik (kao u *potlaču* Kvakiutla) ili estetski (kao u čudesno spontanim i satiričnim eskimskim pesmama) ničim ne ugrožava, niti bilo kako utiče na komunalni karakter ekonomske osnove. Ta vrsta nadmetanja, čak i kada podupire druge funkcije, može da se shvati i u obrednom kontekstu. Na primer, eskimske pesme su kreativni i

² Friedrich Engels, *The Origin of Family, Private Property and the State* (Chicago: Kerr, 1902); *Der Ursprung der Familie, des Privateigentums und des Staats* (Poroklo porodice, privatne svojine i države), 1884.

Bibliografska napomena

Svoje glavne eseje Dajmond je sabrao i povezao u zbirci *In Search of the Primitive: A Critique of Civilization* (1974). U toj knjizi se nalazi i esej „The Search For The Primitive“, iz kojeg smo preveli ovo poglavlje. Bilo bi dobro da se prevede i ostalo. Reč je o jednoj od najuzbudljivijih antropoloških zbirki i autoru koji je, i pored vrlo originalnog doprinosa, ostao pomalo po strani, u odnosu na neka druga značajna imena savremene antropologije (Maršal Salins, Ričard B. Li, Kliford Gerc, Pjer Klast, Tim Ingold, itd.). Evo kompletnog sadržaja te zbirke, na osnovu kojeg se može steći makar gruba predstava o njenom tematskom rasponu:

Foreword by Eric R. Wolf

Preface

1. Introduction: Civilization and Progress
2. The Politics of Field Work
3. Anthropology in Question
4. The Search for the Primitive
5. Plato and the Definition of the Primitive
6. The Uses of the Primitive
7. Schizophrenia and Civilization
8. The Rule of Law versus the Order of Custom
9. Job and the Trickster
10. The Inauthenticity of Anthropology: The Myth of Structuralism
11. What History Is

Epilogue

Notes, Index, itd.

Primitivni poklon može da služi „ekonomskoj“ svrsi, u okviru reciprocnog sistema, ali, kao i sve značajne aktivnosti u primitivnom društvu, on je višenamenski; poklon je fokusna tačka širokog spektra emocija i razloga.

Prema tome, možemo zaključiti da u primitivnom društvu nema morbidne individualne strepnje oko osnovnog prava ili mogućnosti da se radi kao jednak među jednakima; to jednostavno nije pitanje. Očekivanja u vezi s hranom, odećom, skloništem ili radom *nisu pravno regulisana, zato što su priznata svakome*. Prava i obaveze su u potpunosti stvar običaja. Osnovna ekonomska struktura funkcioniše racionalno.

1974.

daje nešto od stvari koje ovaj želi. Svako može da uradi isto. Mogu da ga udaraju sve dok neki ratnik, koji je, u ovom ili onom trenutku, posekao nekog neprijatelja u ratu, ne raskomada lutku. Onda sve prestaje, a čim mu povrede to dozvole, čovek ustaje i sakuplja poklone koje je dobio (Radin, 1916: 387). (AG)

društveni načini za smirivanje neprijateljstava koja se javljaju tokom uobičajenog odvijanja svakodnevnog života; oni nas ne navode da društvo Eskima okarakterišemo kao takmičarsko u merkantilnom i kapitalističkom smislu.

Čak i u protodržavama istočne i zapadne Afrike, osnovne društvene jedinice, združene porodice ili klanovi, rade kooperativno i zajednički raspoložu zemljom, iako se određeni deo viška koji proizvode izdvaja za održavanje rudimentarne civilne vlasti.

Prema tome, opšti zaključak glasi da primitivna društva uniformno odlikuje komunalna ekonomska osnova; ekonomska eksploatacija čoveka od strane čoveka, koju poznajemo iz drevnih ili modernih civilizacija, izostaje. Čak i tamo gde se razvije neki stepen eksploatacije, kao u protodržavama – obično u obliku plaćanja danka ili radne obaveze – to retko kada ima za ishod da neki pojedinac ili grupa ekonomski ruiniira drugu. Tako otkrivamo da u primitivnom društvu, pri redovnom stanju stvari, nijedan čovek ne može da gladuje, dok je drugi sit; proizvodi se za upotrebu ili za uživanje, umesto zbog ličnog profita. Pošto primitivno društvo nije takmičarsko, u osnovnom, strukturalnom smislu, u njemu se ne razvija pravi posedički društveno-ekonomski karakter. Prema Evansu-Pritchardu (Evans-Pritchard), „Generalno se može reći da u selu Nuera (Sudan) niko ne gladuje, osim ako svi ne gladuju“.³ Lorens van der Post (Laurens van der Post) govori o tome na sledeći način: „Jedan stari lovac iz Afrike, najjednostavniji i najmudriji čovek koga sam ikada upoznao, rekao mi je jednom: 'Razlika između belog i crnog čoveka u Africi je u tome što beli čovek *ima*, dok crni čovek *jeste*.'“⁴

U skladu s tim, nema ekonomskih klasa, u smislu da postoji neka dominantna grupa, za koju bi se moglo reći da poseduje sredstva za proizvodnju, iako ličnost poglavice može da simbolizuje vlasnička prava određene jedinice. Iz toga sledi da su primitivne ekonomije prirodne ekonomije; u njima nema pravog novca. Pod time mislim da

³ E. E. Evans-Pritchard, *Kinship and Marriage Among the Nuer* (Oxford: The Clarendon Press, 1951), str. 3.

⁴ Laurens van der Post. *The Dark Eye in Africa*, New York, Morrow, 1955, str. 115.

tri povezana i suštinska atributa civilizovanog novca – to jest, novca kao apstraktnog, suštinski bezvrednog medija za privajanje viška vrednosti, skladištenje vrednosti i odloženo plaćanje – ne važe za primitivni novac. Ovaj drugi služi kao mera ili simbol vrednosti, kao u urođeničkom Dahomeju, gde su školjke služile kao izraz danka, koji su zapravo sakupljali kraljevi službenici.⁵

Čak je i takav primitivni novac marginalan. Razmena se kod primitivnih obično odvija kroz trampu ili poklon. To često naginje davanju sličnom žrtvenim darovima,⁶ to jest, nečemu što nije samo davanje stvari već i *sebe*. U takvim transakcijama predmet se progresivno obogaćuje, njegova simbolička vrednost se stalno uvećava; obrnuto, na racionalizovanom modernom tržištu svaka pojedinačna, bezlična razmena redukuje simbolički sadržaj na puki proračun, na znak. Dok civilizovani novac teži da otuđi čoveka od njegovog rada, tako što taj rad pretvara u apstraktnu robu i udaljava ga od njega, a sve preokupacije o „vajdi“ i „vrednosti“ prebacuje iz ljudskog u tržišni kontekst, primitivna razmena ima suprotan efekat: društvena vrednost i društvena namena uvek su izraženi i shvaćeni direktno; one jačaju osećaj za zajednicu. I zaista, izgleda da je u većini oblika primitivne razmene najveći naglasak stavljen na davanje, što je praćeno stavovima koji se kreću od neprijateljskih do velikodušnih. Kao što kaže Barnett za Indijance sa severozapadne obale Amerike, „Akumulacija bilo koje količine, kroz pozajmicu ili drugačije, zapravo je nepojmljiva, osim ako ne služi za *neposrednu* distribuciju.“⁷

Evo kako Vinebago Indijanci (Nebraska) objašnjavaju način na koji oni *daju*:

1. Recimo da je neko napravio lutku od trave i ukrasio je stvarima koje želi da dobije na poklon. Ako želi konja, on obavija

⁵ Stanley Diamond, *Dahomey*, str. 82–78.

⁶ Ernest A. Moody, „Galileo and Avempace: Dynamics of the Leaning Tower Experiment“, in *Roots of Scientific Thought*, eds. Philip P. Wiener and Aaron Noland. (New York: Basic Books, 1957), str. 176–206.

⁷ H. G. Barnett, „The Nature of the Potlach“, *American Anthropologist* no. 40, 1938, 349–358.

- uzde oko lutke; ako želi odeću, on stavlja na lutku nešto od indijanske odeće.
2. Čovek koji je napravio lutku stavlja je blizu mesta okupljanja ili mesta za koje misli da će tu doći do okupljanja. On sedi pored svoje lutke.
 3. Čim drugi učesnik ugleda lutku, on joj prilazi i šutira ili udara čoveka koji ju je napravio, i u isto vreme mu daje nešto od stvari koje ovaj želi. Drugi mogu da mu se pridruže pod istim uslovima.
 4. Učesnici prestaju da udaraju tvorca lutke tek kada neko, po mogućstvu ratnik koji je, u ovom ili onom trenutku, posekao nekog neprijatelja u ratu, ne raskomada lutku.
 5. Čim mu povrede to dozvole, čovek koji je napravio lutku ustaje, sakuplja sve poklone i odlazi kući.⁸

⁸ Jerome Rothenberg, ed., *Shaking the Pumpkin: Traditional Poetry of the Indians of North America* (New York: Doubleday, 1972), str. 189. — Očigledno pogrešna referenca; taj običaj, *uangeru* ili obred prošnje, opisao je Pol Radin u svojoj monografiji o narodu Vinebago, na koju se Dajmond često pozivao (Paul Radin, *The Winnebago Tribe*, 37th Annual Report, Bureau of American Ethnology, 1915–1916, Washington, D. C., Government Printing Office, 1923, str. 387; University of Nebraska Press, Bison Books, 1970; 1990; str. 339). Do omaške je verovatno došlo zato što se Dajmond obilato služio Rotenbergovom antologijom u razmatranju nekih motiva iz eskimske poezije, u nastavku ovog eseja. Dajmond praktično prepisuje taj odlomak iz Radina, s nekim malim varijacijama. Zbog izuzetnih implikacija tog običaja, u kojem kao da se sudaraju prezir prema sticanju i komunalna solidarnost, prenosimo taj odlomak u celini, onako kako je naveden kod Radina:

OBRED UANGERU

(obred prošnje)

Pravi se lutka od trave i ukrašava svim onim stvarima koje njen tvorac želi da dobije. Ako želi konja, obmotaće uzde oko tela lutke; ako hoće odeću, obući će je u indijansku odeću. Čovek onda stavlja lutku blizu mesta okupljanja ili mesta za koje misli da će tu doći do okupljanja. On sedi pored nje. Čim neki ratnik ugleda lutku, on joj prilazi i šutira ili udara čoveka koji ju je napravio, i u isto vreme mu